

portok végeznek. A genfi *Bureau International d'Éducation* egy 1935-ben megjelent kiadványában — *Le Travail par Équipes à l'École* — a kérdést minden vonatkozásában megvilágította, közölte Jean Piaget lélektani észrevételeit és két pedagógus rövidebb hozzászólását. Ezek egyike Peter Petersen egyetemi tanár, az ú. n. *Jena-Plan* megalapozója, a másik Roger Cousinet francia iskolafelügyelő volt.

Cousinet háború után megjelent 110 lapos könyvében azt kerestük, tett-e hozzá valamit eddigi elméleti és tapasztalati megállapításaihoz?

A kötet sajnálatosan az elméleti részt foglalja össze igen részletesen, és hozzátehetjük, fölöslegesen is. A régi iskola bőbeszédű bírálatára ma már igen kevéssé van szükség, még akkor is, ha úton-útfélen belebotlunk. Ma már tudja, hogy idejét mult eljárásokkal dolgozik, csak nem képes rátérni az újra és jobbra. Ezenfelül a kis csoportban való munkáltatás az *enseignement individualisé* egy változata, amelynek bő elméleti megalapozása kielégítően megtörtént. Amit szívesen olvastunk volna *Cousinet*-től, az a *pedagógiai apró munka*, tehát a napi foglalkozás beosztása, a feladatok természete, az elért eredmény, és a *csoportok sajátos magatartásának* leírása lett volna, minderről azonban viszonylag igen kevés szó esik. A kis munka inkább népszerűsítő és rábeszélő, mint a munkába beavató. Természetes, hogy aki a kísérletet nem ismeri, haszonnal forgathatja. A kötet végén a szerző jól kiválogatott irodalmat is ad.

Kiss Árpád

VAJTHÓ LÁSZLÓ: *Húsz évem a Markóban*. Budapest, 1946. Egyetemi Nyomda, 52 l.

Egy nagyhatású, eszményekért lelkesülő tudós nevelői életművének számbavétele ez a kis füzet az Egyetemi Nyomda mindig izléses kiadásában. Vajthó László megmutatta, hogy nem a hely előkelősége határozza meg a lankadatlanul törekvő ember hatását, hanem a benne lobogó értelem és tennivágyás tüze. Vajthó László többet tett kiadványaival irodalomtudományunk és nemzedékek irodalmi nevelése érdekében, mint amennyit nem egy irodalomtudós egyetemi katedrájáról képes volt. A három általa szerkesztett sorozat, a *Magyar Irodalmi Ritkaságok*, a *Tanítás Problémái* és a *Magyar Írók* maradandóan őrzik nevét az irodalom és az irodalmi nevelés munkásai között. Mindhárom sorozatot lényeges anyagi segítség vagy haszon nélkül, pusztán lelkesedésből és az ügy szeretetétől hajtva fejleszti, ápolja s főleg az elsövel, a *Magyar Irodalmi Ritkaságokkal* országos mozgalmat indított.

E mozgalomnak irodalom-pedagógiai jelentősége, ezt bátran mondhattuk, igen nagy. Nem csupán azért, mert középiszkolai tanulók saját költségükön klasszikus magyar írók kiadatlan munkáit teszik közzé, ezzel a külföld figyelmét is magukra irányítják, hanem mivel a kiadásra kerülő munkákat maguk másolják a kéziratból, maguk készítik elő nyomdára, maguk jegyzetezik, maguk írják elé a bevezetést, szóval filológiai munkát végeznek. E munka tudományos szempontból sem jelentéktelen, hiszen elkallódásra ítélt szövegek megmentéséről van szó. Az irodalmi nevelés, de általában a cselekvésre nevelés szempontjából pedig igen jelentős. Végső fokón minden nevelésnek az a célja, hogy a növendék a kultúra-közvetítő és fenntartó eljárásokat maga is elsajátítsa, és maga is a közvetítők és fenntartók sorába lépjen. Ez a cél itt még az iskolai évek folyamán megvalósul.

A budapesti Berzsenyi Dániel gimnáziumban működő Vajthó László 1930-ban adott példája, *Bessenyei György: A törvénynek útja. Tudós társaság* c. írásainak kiadása az akkori VIII. osztály költségén és munkájával, igen hatásosnak bizonyult, és a következő évek folyamán 63 hasonló kis kötet jelent meg az ország legkülönbözőbb iskolái fiataljainak és nevelőinek munkája és áldozatkészsége nyomán. Lassanként a kis sorozat az irodalmi nevelés nélkülözhetetlen segédeszköze lett. Hogy Bessenyei szellemi multunknak az utóbbi években ismét élő és ható tényezőjévé lett, az elsősorban ezeknek a névtelen munkásoknak és velük Vajthó Lászlónak, az örökké tévékeny agitátornak az érdeme.

Az előttünk fekvő kis füzet soraiból szép és eredményes élet munkája sugárzik felénk. E munka nem befejezett. Vajthó ma is töretlen frissességgel tervez, szervez, agitál. S hogy kis füzetének mozaikjait a bombázások alatt írta, mintegy végréndeletként, amelyből szerencsére csak összefoglaló lett, jelképpé lett a kis mű, a gondolat győzelmének jelképévé az erőszak fölött.

Vajda György Mihály